

Arent Jan
Wensinck

nin Avrupa'da benimsenen teorisini naklettiğini söyledi. *The Muslim Creed* ve *Concordance* gibi çalışmalarını hatırlattı ve İslâm'a duyduğu sempatiyi dile getirerek eserlerini yalnız bilimsel amaçlarla yazdığını ifade ettiyse de ismi etrafındaki tartışmalar sürdü. Bunun üzerine Mısır Tâlim ve Terbiye Bakanı Hilmi Paşa, Wensinck'in yerine Alman şarkiyatçısı Erno Littmann'ı davet etti. Bu gelişmeler sırasındaki tutumu ve ardından Mısır'a gittikleri için kendilerine tepki gösterdiği yurtdışı adı geçen dört şarkiyatçıdan Gibb'in, durumu açıklamak üzere Wensinck'e gönderdiği mektuplar Leiden Üniversitesi Kütüphanesi'nde muhafaza edilmektedir (UL Special Collections [KL], Or. 8952, C 14: 3). Hayatının sonlarına doğru çalışma alanlarına Yeni Ahid'in Ârâmî kaynaklarını da ekleyen Wensinck, kendisinden sonra Batı'da bu alana yönelik ilginin artmasını sağladı. 1938'de Cezayir Üniversitesi tarafından kendisine fahri doktora pâyesi, Hollanda hükümeti tarafından şövalyelik nişanı verildi. Tarihi-filolojik araştırmalarıyla ön plana çıkan şarkiyatçılar neslinin bir temsilcisi olan Wensinck 19 Eylül 1939'da Leiden'de öldü.

Eserleri. 1. *Mohammed en de Joden te Medina* (Leiden 1908). Doktora tezi olup Wolfgang Behn tarafından *Muhammed and the Jews of Medina* adıyla İngilizce'ye çevirilmiştir (Berlin 1975). 2. *A Handbook of Early Muhammadan Tradition*. *Kütüb-i Sitte* dahil on dört hadis, siyer ve megâzi kitabının konu, kişi ve yer adları fihristidir (Leiden 1927, 1960, 1971). Eserin Ahmed Muhammed Şâkir'in başlayıp Muhammed Fuâd Abdülbâkî'nin tamamladığı Arapça tercümesi *Miittâhu kü-nûzi's-sünne* adıyla neşredilmiştir (Kahire 1353/1934; Lahor, ts.; 1403/1983; Mekke, ts.; Beyrut 1403/1983, 1405 [Halîl el-Meyyis'in tashihleriyle]) (bk. **MİFTÂHU KÜ-NÜZİ'S-SÜNNE**). 3. *Concordance et indices de la tradition musulmane*. *Kütüb-i*

Sitte, Mâlik b. Enes'in *el-Muvaṭṭaʿı*, Dârimî'nin *es-Sünen*'i ve Ahmed b. Hanbel'in *el-Müsned*'indeki hadislerin alfabetik kelime fihristidir. 1916'da başlanan, çok sayıda akademisyenin katılımıyla gerçekleştirilen ve ilk cildi 1936'da yayımlanan bu çalışmanın neşri 1988'de tamamlanmıştır (bk. **e-MU'CEMÜ'L-MÜFEHRES İL-ELFÂZİ'L-HADİSİ'n-NEBEVİ**). 4. *The Muslim Creed, Its Genesis and Historical Development*. Müellifin doğu seyahati dönünde yayımladığı, İslâm akidesinin doğuşunu ve gelişimini incelediği eser önemli çalışmalarından sayılmaktadır. Eserde Ebû Hanîfe'ye nisbet edilen *el-Fıkhü'l-ekber* gibi bazı metinlerin İngilizce tercümesi de yer almaktadır (Cambridge 1932; New York 1965; New Delhi 1979). 5. *Legends of Eastern Saints: Chiefly from Syriac Sources*. Wensinck'in British Museum'da bulunduğu dönemde incelediği kaynaklara dayanarak neşrettiği bir eserdir (I-II, Leiden 1911-1913). 6. *Bar Hebraeus's Book of the Dove*. İbnü'l-İbrî'nin *Kitâbü'l-Ḥamâme*'sinin (nşr. Paul Bedjan, Paris 1898) İngilizce çevirisidir (Leiden 1919). 7. *Mystic Treatises by Isaac of Nineveh*. Nestûrî piskoposu Ninevâli İshak'ın risâlelerinin İngilizce tercümesidir (Amsterdam 1923). 8. *La pensée de Ghazzâlî* (Paris 1940). 9. *Les preuves de l'existence de Dieu dans la théologie musulmane* (Amsterdam 1936). 10. *Travel Diary of A. J. Wensinck*. Kendisinin 27 Aralık 1929 – 20 Nisan 1930 tarihleri arasında gerçekleştirdiği Mısır, Suudi Arabistan, Suriye ve Lübnan seyahatinin günlüklerinden oluşan bu notlar Leiden Üniversitesi Kütüphanesi özel koleksiyonunda bulunmaktadır (UB Bijzondere Collecties [KL], Or. 25. 686). 11. *Handwörterbuch des Islam*. Wensinck'in *The Encyclopedia of Islam*'in Almanca bir özeti olarak neşrini 1937'de başlattığı eser J. H. Kramers tarafından tamamlanmıştır (Leiden 1941). 12. *Semietische studiën uit de nalatenschap van Prof. Dr. A. J. Wensinck*. Müellifin İngilizce, Fransızca çok sayıda makalesinden oluşmaktadır (Leiden 1941).

BİBLİYOGRAFYA :

A. J. Wensinck, *The Muslim Creed*, Cambridge 1932, s. 59; a.mlf., "Muhammad and the Prophets", *The Life of Muhammad* (ed. U. Rubin), Aldershot 1998, s. 319-343; a.mlf., "Proposed Index to the Sunni Traditions", *BSOAS*, I (1917), s. 129-130; a.mlf., "The Importance of Tradition for the Study of Islam", *MW*, XXI (1921), s. 239-245; Abdurrahman Bedevî, *Mevsû'atü'l-müsteşrikîn*, Beyrut 1984, s. 289-290; W. Otterspeer, *Leiden Oriental Connections: 1850-1940*, Leiden 1989, s. 58-61, 103-108; U. Ryad, "The Dis-

missal of A. J. Wensinck from the Royal Academy of the Arabic Language in Cairo", *The Study of Religion and the Training of Muslim Clergy in Europe: Academic and Religious Freedom in the 21st Century* (ed. W. B. Drees – P. S. van Koningsveld), Amsterdam 2008, s. 91-134; F. Krenkow, "Arent Jan Wensinck", *IC*, XIV (1940), s. 234-235; G. H. A. Juynboll, "Muhammad and the Jews of Medina", *JSS*, XXII (1977), s. 122-123; J. Waardenburg, "Wensinck, A. J.", *ER*, XV, 369-370.

FATMA KIZIL

WIEDEMANN, Eilhard

(1852-1928)

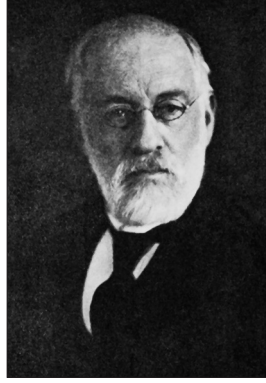
Alman bilim tarihçisi, fizikçi.

Berlin'de doğdu; fizikçi Gustav Wiedemann'ın oğlu, -anne tarafından- meşhur kimyacı Eilhard Mitscherlich'in torunudur. Orta öğrenimini babasının üniversitelerinde fizik hocaları olarak görev yaptığı Basel, Braunschweig ve Karlsruhe'de tamamladıktan sonra Heidelberg Üniversitesi'nde matematik-fizik-kimya tahsiline başladı; hocaları arasında Hermann von Helmholtz, Robert Wilhelm Bunsen, Leo Königsberger ve Gustav Kirchoff gibi bilim adamları bulunmaktadır. 1872'de Leipzig Üniversitesi'ni bitirdi ve burada Arabist Heinrich Leberecht Fleischer'den Arapça öğrendi. Aynı yıl, mezun olduğu üniversitede *Über die elliptische Polarisierung des Lichtes und ihre Beziehungen zu den Oberflächentfarben der Körper* başlıklı teziyle doktor, 1875'te de *Über die spezifische Wärme der Gase* başlıklı teziyle fizik doçenti unvanını aldı. 1878'e kadar eylemsiz doçent, 1886 yılına kadar da eylemsiz profesör olarak çalıştı. Bu arada *Annalen der Physik* dergisinin redaksiyonuna yardım ederken babasıyla birlikte bu derginin *Beiblätter zu den Annalen der Physik* adlı ekini çıkardı. 1886'da önce Darmstadt Teknik Yüksek Okulu'na ve ardından Erlangen Üniversitesi'ne fizik profesörü tayin edildi. Burada Fizik Enstitüsü'nün müdürlüğünü de üstlendi. Hocalık ve yöneticiliğin yanı sıra E. Ebert, G. C. Schmidt ve A. Wehnelt gibi asistanlarının yardımıyla deneysel fizik etkinliklerinde bulunduysa da XX. yüzyılın başlarında sağlık sorunları yüzünden buna son verdi; bilimler tarihine ve özellikle İslâm tabii bilimler ve teknoloji tarihine yöneldi. Arapça yazmaların tercümesinde Josef Hell, Heinrich Suter, Julius Ferdinand Ruska, Theodorus Willem Juynboll ve Max Horten gibi şarkiyatçılardan yardım alarak çalışmalarını yayımladı. 1926'da emekliye ayıldıktan sonra da yüksek lisans ve dokto-

WIEDEMANN, Eilhard

ra hocalığını sürdürdü. 7 Ocak 1928'de Erlangen'de öldü. *Physikalisch-Medizinischen Sozietät* ve *Die Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina* gibi kuruluşların üyesi olan Wiedemann'ın öğrencileri arasında Joseph Frank, Fritz Hauser, Theodor Mittelberger, Karl Kohl, Joseph Würschmidt ve Hugo J. Seemann gibi bilim adamları bulunmaktadır.

Eilhard Wiedemann'ın çalışmalarının büyük çoğunluğu fizikle teknoloji tarihi üzerinedir ve bunların 200'den fazlası İslâm tabii bilimler ve teknoloji tarihiyle ilgilidir. Hemen hemen bütün İslâm dünyasının sömürge haline getirildiği ve müslümanların Batı merkezci tarih yazarları mârifetiyle tarihten dışlanmaya çalışıldığı bir dönemde yaşayan Wiedemann, gerçek bir ilim adamından beklenen ahlâk ve gayretle müslümanların bilim ve teknoloji çalışmaları üzerinde yoğunlaşmış, araştırmalarının büyük bir bölümünü onların bu alanlardaki başarılarını ortaya çıkarmaya ayırmıştır. Wiedemann, bilim ve teknoloji tarihini araştırmanın ön şartlarından birinin ilgili alanların mevcut halinin bilinmesi olduğunu tesbit ederek bunlardan habersiz bir araştırmacının sadece dil bilmekle bu alanların tarihini inceleyemeyeceğini söylemiş, böylece, günümüzde müslüman ve Batılı bilim adamlarının İslâm bilim ve düşünce tarihini anlama ve ürünlerini ortaya koyma yönünde sergiledikleri beceriksizliklerin sebeplerinden birini ifade etmiştir. Müslümanların tabii bilimler sahasındaki başarılarını ele aldığı, "Die Naturwissenschaften bei den orientalischen Völkern" başlıklı makalesinde Batı'da yaygın olan, müslümanların Antikçağ'dan intikal eden bilgileri sadece tercüme ettikleri ve bunlara önemli bir katkıda bulunmadıkları şeklindeki görüşten şikâyet eder ve bu makalesinde aksi görüşü savunur (*Gesammelte Schriften*, II, 853-862; ayrıca bk. I, 85-114; II, 879-882). Wiedemann'ın çalışmaları, genel bilim tarihinde hâlâ yeterince dikkate alınmayan İslâm medeniyeti içinde tabii bilimler tarihi açısından yol gösterici ve çığır açıcı bir niteliğe sahiptir. Kendisi müslüman ilim adamlarının başarılarını sadece teorik olarak ortaya koymakla kalmamış, İslâm coğrafyasında kullanılmış, geliştirilmiş veya icat edilmiş alet ve cihazların klasik eserlerde bulunan tasvir ve çizimlerinden hareketle prototiplerini yapmıştır. 1911'de bunlardan beş tanesi Münih'teki Alman Müzesi tarafından satın alınmıştır; diğer modellerin âkibetleri hakkında ise bilgi yoktur. Müzenin satın aldığı aletlerden biri olan usturlap mode-

Eilhard
Wiedemann

linin aslı Muhammed İbnü's-Saffâr'ın Berlin Devlet Kütüphanesi'ndeki usturlapıdır (*a.g.e.*, I, s. IX). Wiedemann'ın açtığı bu çığır, İslâm bilim ve teknoloji tarihinde yönlendirici çalışmalar yapan ve bu konuda Wiedemann'ı öncü sayan (Sezgin, *Wissenschaft und Technik im Islam*, I, s. IX) Fuat Sezgin tarafından sürdürülmektedir.

Wiedemann'ın üzerlerinde araştırma yaptığı, eserlerini Almanca'ya çevirdiği ve tabii bilimler tarihindeki yerlerini gösterdiği çok sayıda İslâm âliminden önde gelenler şunlardır: İbnü'l-Heysen, İbn Hazm, Bîrûnî, İsmâil b. Rezzâz el-Cezerî, Ebü'l-Bekât el-Bağdâdî, İbnü'l-Ekfânî, Harakî, Fahreddin İbnü's-Sââtî, İbnü's-Şâtîr, Fârâbî, Kemâleddin el-Fârisî, Kuşyâr b. Lebbân, Benî Mûsâ, Ca'fer b. Ali ed-Dimaşkî, Muhammed b. Ahmed el-Hârizmî, Ali b. Ahmed en-Nesevî. Onun İslâm bilimler tarihiyle ilgili olarak ele aldığı konulardan bazıları da şöylece sıralanabilir: Müslümanlarda zaman, mekân ve hareket; astronomi, hendese; müslümanların geliştirdikleri saatler; astronomi aletleri; suyun kullanımı ve su tesisleri, su kapları; ışık ve ışıkla ilgili teknoloji, optik; coğrafi konular, dünyanın şekli ve yüzölçümü; madenler, altın, kıymetli taşlar; mûsiki ve seslerin kullanımı; kimya; bitkiler, şeker ve tarıhçesi; tıbbî konular.

Eserleri. 1. *Über die elliptische Polarisation des Lichtes und ihre Beziehungen zu den Oberflächenfarben der Körper* (Leipzig 1872). Doktora tezidir. 2. *Physikalisches Praktikum. Mit besonderer Berücksichtigung der physikalisch-chemischen Methoden* (Braunschweig 1890, 1897, Hermann Ebert ile birlikte). Öğrencilere yönelik bir fizik kitabıdır. 3. *Über die Naturwissenschaften bei den Arabern* (Hamburg 1890). 4. *Zur Alchemie bei den Arabern* (Erlangen 1922). 5. *Aufsätze zur arabischen Wissenschaftsgeschichte. Sitzungsberichte*

der Physikalisch-Medizinischen Sozietät zu Erlangen (SBPMS Erlg.) dergisinde yayımlanan makalelerinin (XXIV-LXVI [1902-1928]) Wolfdietrich Fischer tarafından derlenerek neşredilmiş halidir (I-II, Hildesheim-New York 1970). Wiedemann bu makalelerinin büyük bir kısmında özellikle Hârizmî'nin *Mefâtihu'l-'ulûm* başlıklı eserinin hiyel, aritmetik, geometri, astronomi, kimya ve müzik bölümlerini İslâm bilimler tarihi açısından incelemiş ve Almanca'ya tercüme etmiştir. 6. *Gesammelte Schriften zur arabisch-islamischen Wissenschaftsgeschichte*. Wiedemann'ın bir önceki derlemede bulunmayan makalelerinin Dorothea Girke ve Dieter Bischoff tarafından derlenip Fuat Sezgin tarafından yayımlanan şeklidir (I-III, Frankfurt am Main 1984).

Makaleler. Wiedemann İslâm bilim tarihi hakkındaki çalışmalarını genellikle makale halinde yayımlamış ve bunların çoğunda müslüman âlimlerin tabii bilimlerin çeşitli alanlarında kaleme aldıkları risâlelerin tercümesini, tahlilini ve içerdikleri tasvirlerin çizimini vermiştir. Bazı makaleleri şunlardır: "Über die Uhren im Bereich der islamischen Kultur" (*Nova Acta, Abhandlungen der Kaiserlich Leopoldinisch-Carolinischen Deutschen Akademie der Naturforscher*, C/5 [Halle 1915], s. 1-272; *Gesammelte Schriften*, III, 1211-1482; Fritz Hauser'in yardımıyla hazırlanan ve Wiedemann'ın en önemli araştırmalarından biri kabul edilen bu makale İslâm kültür çevresinde kullanılan saatler ve bunların yapım teknikleriyle ilgilidir; çok sayıda çizimin yer aldığı makalede İsmâil b. Rezzâz el-Cezerî ve Fahreddin İbnü's-Sââtî'nin [Rıdvân b. Muhammed el-Horasânî] saatlerle ilgili eserlerinin tercümeleri de verilmiştir); "Über Trinkgefäße und Tafel aufsätze nach al-Gazarî und den Benü Mûsâ" (*Isl.*, sy. 8 [1918], s. 140-166, 268-291; *Gesammelte Schriften*, III, 1517-1579); "Über Schalen, die beim Aderlass verwendet werden und Waschgefäße nach Gazarî" (*Archiv für Geschichte der Medizin*, sy. 11 [1918], s. 22-43; *Gesammelte Schriften*, III, 1607-1628); "Über eine Palasttür und Schlösser nach al-Gazarî" (*Isl.*, sy. 11 [1921], s. 213-251; *Gesammelte Schriften*, III, 1670-1708); "Über al Biruni und seine Schriften" (Heinrich Suter ile birlikte, *SBPMS Erlg.*, LII-LIII [1920-1921], s. 55-96; Wiedemann, *Aufsätze*, II, 474-515); "Allgemeine Betrachtungen von al-Bîrûnî in einem Werk über die Astrolobien" (Josef Frank ve Max Horten ile birlikte, *SBPMS Erlg.*, LII-LIII [1920-1921], s. 97-121; Wie-

demann, *Aufsätze*, II, 516-540); "Über Tâbit ben Qurra, sein Leben und Wirken" (*SBMSE Erlg.*, LII-LIII [1920-1921], s. 189-219; Wiedemann, *Aufsätze*, II, 548-578); "Die Gebetszeiten im Islam" (*SBPMS Erlg.*, 58-59 [1926-1927], s. 1-32; Wiedemann, *Aufsätze*, II, 757-788); "Avicennas Schrift über ein von ihm eronnenes Beobachtungsinstrument" (Theodorus W. Juynboll ile birlikte, *AO*, sy. 5 [Leiden 1926], s. 81-167; *Gesammelte Schriften*, II, 1117-1203); "Ibn al-Haitam, ein arabischer Gelehrter" (*Festschrift J. Rosenthal zur Vollendung seines siebzigsten Lebensjahres gewidmet*, Leipzig 1906, I, 149-178; *Gesammelte Schriften*, I, 117-146); "Ibn Haitams Schrift über die sphärischen Hohlspiegel" (*Bibliotheca Mathematica*, X [Leipzig 1910], s. 293-307; *Gesammelte Schriften*, I, 354-368); "Ibn al-Haitam's Schrift über parabolische Hohlspiegel" (Johan Ludwig Heiberg ile birlikte; *Bibliotheca Mathematica*, X [Leipzig 1910], s. 201-237; *Gesammelte Schriften*, I, 369-405); "Einleitung zu Werken von Chara'qî" (Karl Kohl ile birlikte, *SBPMS Erlg.*, LVIII-LIX [1926-1927], s. 203-218; Wiedemann, *Aufsätze*, II, 628-643); "Ueber Musikautomaten bei den Arabern" (*Centenario della Nascita di Michele Amari*, II [1910], s. 164-185; *Gesammelte Schriften*, I, 451-472); "Über Vorrichtungen zum Heben von Wasser in der islamischen Welt" (*Beiträge zur Geschichte der Technik und Industrie*, VIII [1918], s. 121-154; *Gesammelte Schriften*, III, 1483-1516); "Nasir al Din al Tûsî" (Julius F. Ruska ile birlikte, *SBPMS Erlg.*, LX [1928], s. 289-316; *Aufsätze*, II, 701-728); "Naturwissenschaftliches aus Ibn Qutai'ba" (*SBPMS Erlg.*, XLVII [1915], s. 101-120; Wiedemann, *Aufsätze*, II, 155-174); "Über al Farabi's Aufzählung der Wissenschaften (*De scientiis*)", (*SBPMS Erlg.*, XXXIX [1907], s. 74-101; Wiedemann, *Aufsätze*, I, 323-350); "Über die Gestalt, Lage und Bewegung der Erde, sowie philosophisch-astronomische Betrachtungen von Qutb al Din al Schirazi" (*Archiv für die Geschichte der Naturwissenschaften und der Technik*, III [Leipzig 1912], s. 395-422). Wiedemann'in bütün makaleleri derlenerek tekrar basılmıştır (çalışmalarının listesi için bk. *Bibliographie der Deutschsprachigen Arabistik und Islamkunde*, XVIII, 442-473; Seemann, "Eilhard Wiedemann", *ISIS*, XIV/1 [1930], s. 166-186; Arapça tahlilli bir liste için bk. *Gesammelte Schriften*, Arapça kısım, I, 11-51; II, 7-47; III, 7-44). Wiedemann, başta *The Encyclopaedia of Islam* (1. bs.) olmak üzere çeşitli ansiklopedilere de çok sayıda madde yazmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

E. Wiedemann, *Aufsätze zur arabischen Wissenschaftsgeschichte* (ed. W. Fischer), Hildesheim 1970, I-II, tür.yer.; ayrıca bk. nesredenin önsözü, I, s. IX-XII; ayrıca bk. H. J. Seemann, "Eilhard Wiedemann", I, s. XIII-XXXIV; a.m.f., *Gesammelte Schriften zur arabisch-islamischen Wissenschaftsgeschichte* (ed. D. Girke - D. Bischoff), Frankfurt 1984, I-III, tür.yer.; J. Fück, *Die Arabischen Studien in Europa*, Leipzig 1955, s. 324; Necib el-Akiki, *el-Müsteşrihün*, Kahire 1980, II, 396-398; Abdurrahman Bedevî, *Mevsû'atü'l-müsteşrikin*, Beyrut 1984, s. 296-302; *Bibliographie der Deutschsprachigen Arabistik und Islamkunde* (ed. Fuat Sezgin), Frankfurt 1993, XVIII, 442-473; *Wissenschaft und Technik im Islam* (ed. Fuat Sezgin), Frankfurt 2003, I-V, tür.yer.; ayrıca bk. editörün önsözü, I, s. VII-XII; Abdülhamid Sâlih Hamdân, *Tabakâtü'l-müsteşrikin*, [baskı yeri ve tarihi yok] (Mektebetü Medbûlî), s. 165-166; J. Ruska, "Eilhard Wiedemann", *Isl.*, XVII/1 (1928), s. 294-295; H. J. Seemann, "Eilhard Wiedemann", *ISIS*, XIV/1 (1930), s. 166-186; C. E. Bosworth, "Eilhard Wiedemann, Aufsätze zur arabischen Wissenschaftsgeschichte, mit einem Vorwort und Indices herausgegeben von Wolf-dietrich Fischer", *JSS*, XVI/2 (1971), s. 277-278.

HİLAL GÖRGÜN

WIENER ZEITSCHRIFT für die
KUNDE des MORGENLANDESAvusturya'da yayımlanan
şarkiyat dergisi.

Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes'in (*WZKM*) ilk sayısı 1887'de yayımlanmıştır. Bundan bir yıl önce kurulan Viyana Üniversitesi Şarkiyat Enstitüsü'nün bölüm başkanları G. Bühler, J. Ritter von Karabaček, David Heinrich Müller ve L. Reinisch'in sorumluluğunda neşredilen bu ilk sayının hacmi toplam 346 sayfayı buluyordu. İlk otuz sayısı Viyana'daki K. K. Hof-und Universitäts-Buchhändler Alfred Hölder yayınevi tarafından çıkarılan dergi Paris, Londra, Torino, New York ve Bombay gibi değişik yerlerde neşredilmiştir. 1924'te çıkan 31. sayı ile birlikte yayım işlerini Viyana Üniversitesi Şarkiyat Enstitüsü üstlenmiştir; bu durum günümüze kadar böylece süregelmektedir. Yalnız II. Dünya Savaşı sırasında (1939-1942) yayımlanan 46-49. sayıları Berlin-Dahlem'deki Ahnenerbe Vakfı çıkarmıştır. Dergi, savaş esnasındaki birkaç yıl dışında düzenli aralıklarla okuyucusuna ulaşan dünyanın en eski şarkiyat dergilerinden biridir. Almanca konuşulan ülkelerde sadece Die Deutsche Morgenländische Gesellschaft'ın 1847'den beri yayımladığı *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* (*ZDMG*) ondan daha eskidir. Başlangıçta yılda dört sayı olarak planlanan dergi 1957'den itibaren

54. sayı ile birlikte yılda tek cilt halinde bir sayıya indirilmiştir.

Derginin neşredilmeye başladığı yıllarda Viyana Şarkiyat Enstitüsü'nde Mısıroloji, Hint-Germen bilimi, İndoloji, İslâm ilimleri ve semitistik disiplinleri bulunuyordu; içeriği ve makaleleri de o yıllarda bu duruma uygun bir çeşitlilikteydi. Daha 1. sayı da İndoloji, Eski Pers bilimi, Arapça, Ârâmice, Ermenice ve İbrânice alanlarında kaleme alınmış yazılara yer verilmiştir. 2. sayıdan itibaren düzenli biçimde Türkoloji, Güney Arabistan araştırmaları ve Kopoloji yazıları çıkmaya başlamış, 4. sayı ile birlikte seyrek olmakla beraber Sinoloji yazılarına da yer verilmiştir. Bu örneklerin de ortaya koyduğu gibi başlangıçta disiplinler arası uzmanlık sınırlarını aşan bir anlayışla ve bugünkünden çok farklı bir Şark kavramıyla sürdürülen yayın politikası zamanla yeni şartlara uyum göstermek zorunda kalmıştır. Önce Hint-Germen bilimi, Mısıroloji ve Afrikanistik, İndoloji, Japonoloji, Sinoloji ve Judaistik alanlarının ayrılmasıyla geniş Şarkiyat alanı daralmış ve yeni bir kimliğe bürünmüştür. Ayrılan bölümler kendi bağımsız enstitülerine ve yayınlarına kavuşmuş, Şark kavramı değişikliğe uğramış, bütün bunlar derginin sayfalarında yansımaları bulmuştur. İlk yayın heyetinde Mısıroloji, Hint-Germen ve Şarkiyat enstitülerinin bölüm başkanları yer alırken günümüzde yayın kurulu sadece Şarkiyat Enstitüsü öğretim üyelerinden oluşmaktadır. Neşredilen yazılarda da önemli değişiklikler görülmekte, artık Ortadoğu ve Kuzey Afrika ağırlıklı eski devir şarkiyat (Sumeroloji, Hititoloji, Akadistik), Arabistik, İranistik, İslâm ilimleri, Semitistik ve Türkoloji disiplinlerindeki çalışmalara sık sık rastlanmaktadır. Arabistik ve Semitistik derginin programında ilk sayılardan itibaren önemli yer tutmuş, bunda derginin kurucularından David Heinrich Müller'in kendi alanı olan Semitistik'e ağırlık vermesi büyük rol oynamıştır. İlk yıllarda Güney Arabistan araştırmaları ve Arapça diyalektolojisi üzerine yayımlanan yazılara daha sonra Rudolf Geyer'in inisiyatifleriyle eski Arap şiirine dair yapılan çalışmalar eklenmiş, 1975'ten itibaren Arne A. Ambros'un yayın kuruluna girmesiyle Arapça dil bilimi araştırmalarına da geniş yer ayrılmaya başlanmıştır.

Türkoloji, derginin kuruluşundan 1923-1924 yılına kadar Viyana Şarkiyat ekolü içinde müstakim bir disiplin değildi; ilk günlerden beri sadece makaleler ve kitap tanıtım yazılarıyla temsil ediliyordu. Bu hususta Martinus Theodorus Houtsma ve